

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Факультет східної і слов'янської філології

Курсова робота на тему:

МАГІЧНА ЛЕКСИКА У КАЗКАХ КАРЕЛА ЧАПЕКА

Студентки групи Чех18-22
факультету східної і слов'янської філології
Освітньої програми: Чеська мова і література,
друга іноземна мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.038 Слов'янські мови та
літератури (переклад включно)
перша – чеська

Луканюк Марії Любомирівни

Науковий керівник: доктор філологічних наук,
професор Нечитайло Ірина Миколаївна

Допущена до захисту

« ____ » _____ 2024 року

Завідувач кафедри

_____
(підпис)   *(ПІБ)*

Національна шкала ____

Кількість балів ____

Оцінка ЄКТС ____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МАГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ КАЗОК ..	6
1.1. Особливості лексики казок.....	6
1.2. Лексико-семантичні дослідження магічної лексики.....	7
1.3. Методична база вивчення «чарівних слів»	8
Висновки до Розділу 1	9
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ МАГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В ТВОРЧОСТІ КАРЕЛА ЧАПЕКА (КАЗКОВИЙ СЕГМЕНТ)	11
2.1. Структура лексико-семантичного поля «Магія» в творах Карела Чапека.....	11
2.1.1. Заклинання.....	11
2.1.2. Зілля та інгредієнти, що входять до їхнього складу.....	12
2.1.3. Найменування чарівних істот.....	14
2.2. Особливості сполучуваності магічних слів у текстах казок Карела Чапека.....	16
Висновки до Розділу 2	17
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	18
АНОТАЦІЯ	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Карел Чапек (Karel Čapek, 1890–1938) – визначний чеський письменник, драматург, перекладач та журналіст. Його творчість відома не тільки в Чехії, але й у всьому світі. Він є представником чеської літератури 20 століття. Карел Чапек, хоча й не використовував магію в традиційному розумінні цього слова в своїх творах, все ж використовував її в метафоричному сенсі. Його твори часто включають елементи надприродного і фантастичного, що дозволяє йому досліджувати глибокі філософські питання через призму наукової фантастики.

Карел Чапек народився 9 січня 1890 року в Малих Сватоньовіцях, Богемія, Австро-Угорщина (тепер Чеська Республіка) і помер 25 грудня 1938 року в Празі. Він був чеським романістом, автором коротких оповідань, драматургом та есеїстом. Він вивчав філософію в Празі, Берліні та Парижі, а в 1917 році оселився в Празі як письменник і журналіст. З 1907 року і до 1920-х років багато його творів було написано разом з його братом Йосефом (Josef Čapek), художником, який ілюстрував декілька книг Карела. Майже всі літературні твори Чапека є дослідженнями філософських ідей. Чапек є автором численних романів, п'єс, есе, які включають в себе історичні, фантастичні, детективні елементи, не уникаючи при цьому магічної лексики. Характерною особливістю його творів є зв'язок минулого та сьогодення, що заплутує читача, вводить в оману, та викликає інтерес. Магія слова завжди була важливою частиною людської культури. Від давніх часів люди вірили, що певні слова мають особливу силу, здатну впливати на реальність (Гром'як, Ковалів, 1997, с. 428). Ці «чарівні слова» можуть бути знайдені в різних культурах по всьому світу, від давніх ритуалів до сучасної літератури. Вивчення цих «чарівних слів» може дати нам цінний внесок у розуміння людської культури, психології та історії. Вивчення лексики дозволяє розкрити основоположні ідеї, які пронизують твір, та виявити спільні теми, які відображають загальнолюдські цінності або вказують на конкретні історичні обставини.

Казка нагадує заповідник, в якому зберігається зміст та ідеї, які інакше були б знищені розвитком суспільства та цивілізації. Це лише частково правда, що казка знаходить або вигадує свої мотиви; скоріше, це правда, що мотиви відступають у

казку, немов відрікаються від реальності, щоб зберегти себе як вигадку. Більшість казкових мотивів у всіх народів – це заповітні фантазії, милі серцю, але важко переносяться суворим повітрям дійсності; такі фантазії казка приймає в себе з особливою любов'ю і оформляє їх під своїм власним знаком (Їарек, 1984, с. 108).

Казка містить сталі смислові комплекси в образі магічної лексики, розуміння та інтерпретація якої проливає світло на проблему індивідуального мислення та мислення взагалі (Леонт'єва, 2003). Магічна лексика не лише створює естетичний вигляд літературного твору, але і є ключовим компонентом для розуміння ідентичності автора, його сприйняття світу та вираження тем, що стосуються сучасності. Дослідження цих елементів літератури сприяє поглибленню нашого культурного, психологічного та літературознавчого розуміння, відкриваючи широкий спектр інтерпретацій та значень, які приховані в кожному слові та образі. Магічна лексика може служити і як дзеркало суспільства, відображаючи певні культурні норми, цінності та вірування. Вона може відкрити нам, як різні культури сприймають світ навколо себе, і як вони використовують мову для вираження цих уявлень. Це може допомогти нам краще зрозуміти і цінувати різноманітність людського досвіду. Крім того, магічна лексика може служити інструментом для вираження глибоких емоцій та внутрішніх переживань. Вона може допомогти нам виразити наші найглибші страхи, надії, мрії та бажання. Вона може допомогти нам зрозуміти наші власні відчуття та емоції на більш глибокому рівні. Нарешті, магічна лексика може служити інструментом для розвитку нашої креативності та уяви. Вона стимулює нашу уяву, допомагаючи нам створювати нові світи, персонажів та сюжети. Також вона може допомогти нам відкрити для себе нові можливості та перспективи, які ми можемо не бачити в нашому повсякденному житті. Таким чином, магічна лексика не лише збагачує нашу літературу, але й може служити потужним інструментом для особистого та культурного розвитку. Вона є важливою частиною нашого спільного людського досвіду, відкриваючи нам нові горизонти розуміння та відкриття. Через магічну лексику ми можемо досліджувати глибини нашого внутрішнього світу, відкриваючи нові шляхи до самопізнання та самовираження. Це може допомогти нам краще зрозуміти себе, наші відносини з іншими та світ навколо

нас. Через магічну лексику ми можемо відкрити для себе нові способи вираження наших думок, почуттів та ідей, що може збагатити наш життєвий досвід та допомогти нам краще зрозуміти себе та інших.

Актуальність дослідження полягає в тому, що магічні слова завжди відігравали важливу роль у літературі, викликаючи інтерес та об'єктивний аналіз. В цьому контексті Карел Чапек, видатний чеський письменник, відомий своєю літературною спадщиною, яка включає багато казок, написаних на основі магії та магічних образів, посідає одне з чільних місць у світовій літературі.

Об'єкт дослідження – магічна лексика казок Карела Чапека, **предметом дослідження** виступають семантика та функціонування магічних слів, використані письменником у своїх казках.

Мета роботи полягає в аналізі магічної лексики для розкриття її семантичної значущості та виявлення її функцій в творчому образі письменника.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

1. Дослідити теоретико-методичну базу вивчення магічних компонентів у художній літературі.
2. Провести семантичний та функційний аналіз магічних образів у творчості Карела Чапека.
3. Виявити вплив магії на структуру та сюжетну лінію творів письменника.

Основними методами дослідження виступають компаративний аналіз, структурний аналіз, герменевтичний аналіз, описовий метод, метод абстрагування, контекстуальний аналіз, метод узагальнення, порівняльний та порівняльно-історичний методи.

Матеріал дослідження. В ході роботи було використано такі твори Карела Чапека: «Devatero pohádek: a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek» (2008), видавництво Albatros; «Povídky z jedné kapsy» (1993), видавництво Československý spisovatel; «Povídky z druhé kapsy» (2007), видавництво Akcent. З твору «Devatero pohádek: a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek» (2008), видавництво Albatros ми використали 34 одиниці магічної лексики, з твору «Povídky z jedné kapsy» (1993), видавництво Československý spisovatel було проаналізовано 2 одиниці магічної

лексики, а з твору «Povídky z druhé kapsy» (2007), видавництво Akcent ми вибрали 3 одиниці магічної лексики.

Практична цінність дослідження полягає у розкритті ролі магічних компонентів на прикладі казкових творів. Проведене дослідження буде корисне для літературознавців, культурологів та людей, які цікавляться творчістю чеського письменника.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що принципи і методи нашої роботи над твором становитимуть базу для подальших опанувань магічних елементів у художніх творах, а дані, отримані в результаті дослідження, допоможуть краще зрозуміти казки та пережити те, що хотів донести автор через систему засобів його художньої виразності.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МАГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ КАЗОК

1.1. Особливості лексики казок

«Здавалося б просте питання казкової словесності насправді є одним із найскладніших питань генології літератури для дітей та юнацтва» (Chaloupka, Nezkusil, 1976, с. 52). Лексика казок є унікальним феноменом, який відображає культурні, історичні та соціальні особливості народу, що створив ці казки. Вона включає в себе широкий спектр слів та виразів, які використовуються для опису персонажів, дій, обстановки та подій, що відбуваються в казках. Однією з ключових особливостей лексики казок є її образність та метафоричність. Багато слів та виразів в казках мають символічне значення, яке відображає певні ідеї або концепції. Наприклад, в українських народних казках часто використовуються метафоричні вирази, зменшено-пестливі форми та повтори. Іншою важливою особливістю лексики казок є її емоційна експресивність. Казки часто використовують емоційно забарвлені слова та вирази для передачі почуттів та емоцій персонажів. Це допомагає створити більш живий та емоційно насичений образ, який змушує читача співпереживати персонажам.

Також слід зазначити, що лексика казок часто включає в себе архаїчні та діалектні слова, які вже не використовуються в сучасній мові. Це додає казкам особливого шарму та атмосфери, а також допомагає зберегти історичну та культурну спадщину народу. Водночас, лексика казок відображає певні соціальні та культурні норми та цінності. Наприклад, в народних казках часто використовуються слова та вирази, які відображають традиційні уявлення про добро та зло, про справедливість та несправедливість. Отже, лексика казок є важливим елементом, який відіграє ключову роль у формуванні їхнього художнього образу та смислового наповнення. Вона відображає багатий культурний та історичний контекст, в якому були створені ці казки, і продовжує бути важливим джерелом для вивчення та збереження цієї

спадщини. Лексика чеських казок відображає багатий культурний контекст та історичну спадщину Чехії. Вона включає в себе широкий спектр слів та виразів, які використовуються для опису персонажів, дій, обстановки та подій, що відбуваються в казках. Однією з ключових особливостей лексики чеських казок є її образність та метафоричність. Багато слів та виразів в казках мають символічне значення, яке відображає певні ідеї або концепції. Іншою важливою особливістю лексики чеських казок є її емоційна експресивність. Казки часто використовують емоційно забарвлені слова та вирази для передачі почуттів та емоцій персонажів. Це допомагає створити більш живий та емоційно насичений образ, який змушує читача співпереживати персонажам.

Також слід зазначити, що лексика чеських казок часто включає в себе архаїчні та діалектні слова, які вже не використовуються в сучасній мові. Це додає казкам особливого шарму та атмосфери, а також допомагає зберегти історичну та культурну спадщину народу. Водночас, лексика чеських казок відображає певні соціальні та культурні норми та цінності.

Отже, лексика казок є важливим елементом, який відіграє ключову роль у формуванні їхнього художнього образу та смислового наповнення. Вона відображає багатий культурний та історичний контекст, в якому були створені ці казки, і продовжує бути важливим джерелом для вивчення та збереження цієї спадщини.

1.2. Лексико-семантичні дослідження магічної лексики

Лексико-семантичні дослідження магічної лексики є важливою галуззю лінгвістики, яка вивчає взаємозв'язок між словами (лексикою) та їх значеннями (семантикою) в контексті магічних текстів.

Лексико-семантика є галуззю лінгвістики, яка вивчає значення слів та виразів в мові. Вона досліджує, як слова комбінуються та взаємодіють одне з одним, щоб створювати більш складні значення. Лексико-семантичні дослідження включають вивчення цих взаємозв'язків та їх вплив на сприйняття та інтерпретацію текстів. Це може включати аналіз семантичних полів (груп слів зі спільним значенням), вивчення

синонімів та антонімів, а також дослідження метафор та інших фігур мови. Магічна лексика відноситься до слів та виразів, які використовуються в магічних текстах, таких як заклинання, ритуали та міфи. Ці слова часто мають символічне або метафоричне значення і використовуються для виклику певних емоцій, ідей або образів. Ми можемо класифікувати магічні слова за трьома групами: різноманітні практики захисту та зцілення, нанесення шкоди та контроль над іншими людьми, а також ворожіння та гадання (Niederle, 1924, с. 218–228). Лексико-семантичні дослідження магічної лексики важливі з кількох причин. По-перше, вони допомагають нам краще розуміти, як мова використовується для створення магічних образів та ідей. По-друге, вони допомагають нам краще розуміти культуру та вірування людей, які створили ці магічні тексти. Наприклад, аналіз магічної лексики може допомогти нам краще розуміти, які символи та концепції важливі для певної культури. Він також може допомогти нам краще розуміти, як ці символи та концепції використовуються в магічних ритуалах та обрядах. Крім того, лексико-семантичні дослідження магічної лексики можуть допомогти нам краще розуміти, як мова використовується для створення магічних ефектів. Наприклад, вони можуть допомогти нам краще розуміти, як метафори та інші фігури мови використовуються для створення образів та ідей, які викликають певні емоції або реакції.

Отже, лексико-семантичні дослідження магічної лексики є важливою галуззю лінгвістики, яка може допомогти нам краще розуміти, як мова використовується для створення магічних образів та ідей.

1.3. Методична база вивчення «чарівних слів»

«Чарівні слова» – це слова або фрази, які вважаються магічними. Вони можуть бути використані в різних контекстах, включаючи ритуали, медитацію, мистецтво та літературу. Ці слова часто мають символічне значення, яке перевищує їх буквальне значення, і може включати різні аспекти людського досвіду, такі як емоції, духовність, ідентичність та взаємодія з природою. Методична база вивчення «чарівних слів» включає в себе різні методи та техніки, які можуть бути використані

для вивчення цих унікальних словесних форм. Це може включати лінгвістичний аналіз, культурологічні дослідження, психологічні експерименти, літературну критику та інші методи. Лінгвістичний аналіз може включати вивчення етимології, фонетики, морфології, синтаксису та семантики «чарівних слів». Це може допомогти нам зрозуміти, як ці слова були сформовані, як вони використовуються в мові, і яке їх значення. Культурологічні дослідження можуть включати вивчення того, як «чарівні слова» використовуються в різних культурах, і яке їх значення в цих культурах. Це може допомогти нам зрозуміти, як різні культури використовують мову для вираження своїх вірувань та цінностей. Психологічні експерименти можуть включати вивчення того, як люди реагують на «чарівні слова», і як ці слова впливають на їхні думки, почуття та поведінку. Це може допомогти нам зрозуміти, як мова впливає на нашу психологію та сприйняття світу. Літературна критика включає вивчення того, як «чарівні слова» використовуються в літературі, і яке їх значення в цих творах. Це може допомогти нам зрозуміти, як письменники використовують мову для створення магічних світів та персонажів. У своєму дослідженні магічної лексики казок ми скористалися такими **методами** дослідження, як компаративний аналіз, структурний аналіз, герменевтичний аналіз, описовий метод, метод абстрагування, контекстуальний аналіз, метод узагальнення, порівняльний та порівняльно-історичний методи. Компаративний аналіз допомагає порівняти магічну лексику в казках Чапека з магічною лексикою в інших казках щоб виявити унікальні особливості та спільні риси. Структурний аналіз використовується для вивчення внутрішньої організації магічної лексики. Він включає аналіз синтаксичних структур, морфологічних форм та інших аспектів. Герменевтичний аналіз використовується для інтерпретації значення магічної лексики в контексті казок. Це допомагає усвідомити, як магічна лексика впливає на загальне розуміння казки. Описовий метод використовується для детального опису магічної лексики, її використання та функцій в казках. Метод абстрагування допомагає відокремити магічну лексику від інших елементів казки, щоб краще зрозуміти її роль та значення. Контекстуальний аналіз показує як контекст казки впливає на використання та інтерпретацію магічної лексики. Метод узагальнення визначає загальні тенденції та закономірності в

магічній лексиці казок Чапека. Порівняльний та порівняльно-історичний методи допомагають вивчити розвиток магічної лексики в часі та її взаємозв'язок з історичними та культурними контекстами.

Висновки до Розділу 1

Ми дослідили теоретико-методичну базу вивчення магічних компонентів у художній літературі. Ми з'ясували, що «чарівна лексика» – це слова або фрази, які вважаються магічними. Лексика казок є унікальна. Вона включає в себе широкий спектр слів та виразів, які використовуються для опису персонажів, дій, обстановки та подій, що відбуваються в казках. Особливості лексики казок, такі як її образність, метафоричність та емоційна експресивність, допомагають створити більш живий та емоційно насичений образ, який змушує читача співпереживати персонажам. Лексика казок є важливим елементом, який відіграє ключову роль у формуванні їхнього художнього образу та смислового наповнення, і продовжує бути важливим джерелом для вивчення та збереження культурної та історичної спадщини. Вивчення магічної лексики через лексико-семантичний аналіз відкриває нові горизонти для розуміння взаємозв'язку між словами та їх значеннями в контексті магічних текстів. Аналіз допомагає нам краще розуміти, як мова використовується для створення магічних образів та ідей. Це поле дослідження продовжує розвиватися і розширюватися, пропонуючи нові можливості для вивчення та розуміння магічної лексики. Лексико-семантичне дослідження цієї теми є важливим кроком у розумінні, як мова формує наше сприйняття світу, і як вона використовується для вираження емоцій. Вивчення «чарівних слів» дає цінний внесок у розуміння людської культури, психології та історії. Через магічну лексику ми можемо відкрити для себе нові способи вираження наших думок, почуттів та ідей, що може збагатити наш життєвий досвід та допомогти нам краще зрозуміти себе та інших.

РОЗДІЛ 2

СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ МАГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В ТВОРЧОСТІ КАРЕЛА ЧАПЕКА (КАЗКОВИЙ СЕГМЕНТ)

2.1. Структура лексико-семантичного поля «Магія» в творах Карела Чапека

Карел Чапек у своїх казках часто використовував магичні образи. Ці образи не були випадковими, кожен з них мав певне значення, яке відіграло важливу роль у розповіді. Чапек використовував ці образи для створення глибокого символічного змісту в своїх творах, дозволяючи читачам зануритися в світ, де магія і реальність переплітаються. Він не просто використовував магичні образи, але й добирав кілька синонімів до одного магичного слова. Це було зроблено з метою надання більшої глибини і багатогранності своїм творам. Використання синонімів дозволяло Чапеку використовувати одне й те ж магичне слово в різних контекстах, надаючи йому кожного разу нове художнє забарвлення. Це було важливо, оскільки кожен контекст вимагав відмінного від інших забарвлення. Наприклад, в одному контексті магичне слово могло мати позитивне забарвлення, в іншому - нейтральне, а в третьому - навіть негативне. Це дозволяло Чапеку створювати більш складні і багатогранні образи, які відображали різноманітність його магичного світу.

2.1.1. Заклинання. Проаналізувавши твори письменника, ми встановили, що заклинання в них зустрічаються доволі нечасто. Проте в одній зі збірок є уривок, де Чапек описує психоаналітика та його метод роботи: «Такий психоаналітичний фельдшер повинен завоювати повну довіру пацієнта і витягує з нього всілякі речі: що йому наснилося вночі, що він пам'ятає з дитинства, і таке інше. І тоді він нарешті розповідає йому: Ось, дорогенький, багато років тому ти зробив той чи інший вчинок, зазвичай якийсь страшенно ганебний, і він відклався у твоїй підсвідомості – ми називаємо це психологічною травмою; тепер він вийшов, еники-беники, чари мари фук, і з тобою все гаразд. Ось така магія.» («Takový psychoanalytický felčar si musí

získat naprostou důvěru dotyčného pacienta a tahá z něho rozumu o všem možném: co se mu v noci zdálo, co si pamatuje ze svého dětství a takové věci. A pak mu nakonec řekne: Tak, člověče drahá, vy jste před lety udělal tu a tu zkušenost, obyčejně nějakou hrozně hanebnou, a ta vás v podvědomí tlačila – my tomu říkáme psychické trauma; teď je to venku, enyky benyky, čáry máry fuk, a jste zdrav. Tedy takové je to kouzelnictví.» (Čapek, 2007, s. 77). У цьому уривку автор використовує чарівні заклинання *enyky benyky* – *еники-беники* та *čáry máry fuk* – *чари мари фук* для іронічного або навіть саркастичного опису процесу психоаналізу. «Еники-беники» та «чари мари фук» - це фрази, які часто асоціюються з дитячими грами та заклинаннями. Вони використовуються в цьому контексті для створення образу психоаналізу як чогось магічного або незрозумілого, що може «вилікувати» пацієнта від його психологічних травм. Ці фрази використовуються для підкреслення ідеї, що психоаналіз – це не просто науковий процес, але й мистецтво, яке вимагає глибокого розуміння людської психіки. Вони також можуть вказувати на те, що результати психоаналізу можуть здаватися магічними або незрозумілими для тих, хто не знайомий з цим процесом. В даному контексті фельдшер – шарлатан, який досягає своїх цілей шляхом обману пацієнтів. Він користується незрозумілими термінами і навіть магічними заклинаннями, щоб заплутати і ввести в оману людей.

2.1.2. Зілля та інгредієнти, що входять до їхнього складу. Карел Чапек в казці «Velká pohádka doktorská» писав про мага, котрий виконував роль лікаря і варив зілля для вилікування від усіх хвороб: «Тож сидів якось цей Магіаш перед своєю сливою і їв сливи, ці великі синьо-чорні, гарно покриті інеєм сливи, а його помічник, веснянкуватий Вінчек, справжнє ім'я Вінценц Никлічек зі Злічка, у печері змішував на вогні чарівне зілля з смоли, сірки, валеріани, мандрагори, змійного кореня, золототисячника, вовчугу колючого і диявольських спецій, з пеку і пекельного камінчику, і з трендемендю, і з нітратної кислоти, і з козячого калу, з осиних жал, щурячих вусів, курячих ніжок і занзібарського насіння, з таких чаклунських спецій, інгредієнтів, теріаку і полину.» («Tak ten Magiáš jednou seděl před svou slují a jedl švestky, takové ty velké modročerné a krásně ojíněné slívy, zatímco v jeskyni jeho pomocník, pihovatý Vincek, pravým jménem Vincenc Nyklíček ze Zlička, míchal nad

ohněm kouzelnické lektvary ze smůly, síry, baldriánu, mandragory, hadího kořene, zeměžluče, babíhněvu a čertova koření, z kolomazi a pekelného kamínku a z trenděmendě a šalvosru a kozích bobků, z vosích žihadel, krysích fousů, muřích nožiček a zanzibarského semínka, tož z takových těch čarodějských koření, přísad, dryáků a černobejlí.») (Čapek, 2008, s. 120). Інгредієнти для приготування цих ліків автор обрав не без причини, адже кожен компонент має значення: *kouzelnický lektvar* – чарівне зілля це основа більшості казок про чаклунів, до складу якого входять: *smůla* – смола часто використовується в магії через її здатність зберігати енергію; *síra* – сіра відома своїми очищувальними властивостями; *baldrián* – валеріана використовується для заспокоєння і релаксації; *mandragora* – мандрагора відома своїми потужними магічними властивостями; *hadí kořen* – зміїний корінь може бути використаний в магії для захисту; *zeměžluč* – золототисячник використовується в медицині і магії для лікування різних захворювань; *babíhněv* – вовчуг колючий захищає від негативних сил; *čertova koření* – диявольські спеції використовуються для зміцнення магічного ефекту; *kolomaz* – нек може бути використаний для створення ілюзій або обману; *pekelný kamínek* – пекельний камінчик здатен зберігати магічну енергію; *trenděmend'* – трендемендь – це слово вигадане і не має конкретного значення, але створює магічний ефект; *šalvosr* – нітратна кислота використана для розчинення інших інгредієнтів; *kozí bobky* – козячий кал символ плодючості та росту; *vosí žihadlo* – осине жало використовується для нападу; *kryší fousy* – щурячі вуса зберігають магічну енергію; *muří nožička* – курячі ніжки вважаються типовими інгредієнтами класичного зілля в казці; *zanzibarské semínko* – занзібарська насінина як символ створення нового життя або росту; *čarodějska koření* – чаклунські спеції використані для зміцнення магічного ефекту; *dryák* – теріак вважається, що це ліки від всіх хвороб; *černobýl* – полин може бути використаний для очищення або захисту.

Інгредієнти для зілля були підібрані з особливою увагою до їх енергетичних та лікувальних властивостей. Кожен інгредієнт був вибраний не просто за його фізичними характеристиками, але й за метафізичними. Вони були вибрані так, щоб не тільки доповнювати одне одного, але й створити магічну атмосферу. Вона була важливою частиною казки, оскільки допомагала читачеві відчутти магію, яка

відбувалася.

2.1.3. Найменування чарівних істот. Автор у творі «Pohádka vodnická» писав про водяників: «Якщо ви, діти, думаєте, що водяників немає, то я вам скажу, що є, і які водяники! ...Водяники – одинаки, але один-два рази на рік, коли вода висока, вони з'їжджаються з усієї країни... Люди, ось це були часи. ...Тоді ми, водяники, не були такими одинаками і відлюдниками, як зараз. Тоді у нас були підводні міста, побудовані з водяної цегли, і меблі були вирізані з твердої води, і ковдри – з м'якої дощової води, і грілися вони теплою водою, і не було ні дна, ні берега, ні поверхні води - була тільки вода і ми.» («Jestli si, děti, myslíte, že vodníci nejsou, tak tedy vám říkám, že jsou, a jací! ...Vodníci jsou samotáři, ale tak jednou, dvakrát do roka, když je velká voda, se sjedou z celého kraje... Lidi, to byly časy. ...Tenkrát jsme my vodníci ještě nebyli takoví samotáři a poustevníci jako dnes. Tenkrát jsme měli podvodní města, vystavěná z vodních cihel, a nábytek byl vyřezán z tvrdé vody, a peřiny byly z měkké dešťové vody, a topilo se teplou vodou; a nebylo ani dno, ani žádný břeh, ani povrch vody; byla jen voda a my.») (Čapek, 2008, с. 69). Водяники в слов'янській міфології – це злі духи, які є втіленням водної стихії і вважаються небезпечними. Вони часто зображуються у вигляді старця, покритого мулом та лускою, з бородою та волоссям з водоростей, іноді з хвостом і крилами. Водяники можуть перетворюватися на різних тварин, наприклад, на сома, козла, собаку, качура тощо. Вони мають владу над рибами, іншими водними тваринами та русалками. Автор використовує образ водяників як метафору для людей, які відчують себе відлюдниками або відчуженими від суспільства. Також водяники символізують природні сили, такі як потоки води, які люди не можуть контролювати. Водяники в цьому творі представлені як істоти, які живуть у своєму унікальному світі, відокремлені від людей, мають власну культуру, традиції і спосіб життя, який відрізняється від людського, але все ж є частиною більшого світу.

Однак письменник згадував не лише міфічних істот, але й реальних людей з реальними професіями, як-от в цьому уривку: «Звісно, султан поспішно викликав до неї своїх придворних чарівників, знахарів, чаклунів, ворожбитів, магів і астрологів, цілителів і шарлатанів, банщиків і фельдшерів та горе-ветеринарів, але жоден з них

не зміг вилікувати царівну.» («To se rozumí, sultán k ní honem povolal své dvorní čaroděje, zařikávače, kouzelníky, báby vědmy, mágy a astrology, mastičkáře a dryáčníky, lazebníky a felčary a kuršmídy, ale žádný z nich nemohl princeznu uzdravit.») (Čapek, 2008, с. 123). Чапек перелічив цих людей не даром, бо всі вони грають роль у творі: *čaroděj* – чарівник відомий своїми здібностями до магії, він читає заклинання, чари та проводить ритуали; *zařikávač* – знахар знається на природних ремедіях для лікування хвороб; *kouzelník* – чаклун подібно до чарівника, відомий своїми магічними здібностями; *bába vědma* – ворожбит користується різними методами, такими як читання на руках, таро, для передбачення майбутнього або отримання інформації про події або людей; *mág* – маг володіє високим рівнем магічних знань та здібностей; *astrolog* – астролог використовує свої знання про зорі та планети для передбачення майбутніх подій або для надання інсайтів про особистість людини; *mastičkář* – цілитель використовує різні методи, включаючи молитву, медитацію, читання руки та природні ремедії, для лікування фізичних та духовних хвороб; *dryáčník* – шарлатан вдає, що має спеціальні знання або навички, коли насправді це не так; *lazebník* – банщик працює в бані, де допомагає людям очистити та омолодити своє тіло; *felčar* – фельдшер медичний працівник, який може надавати первинну медичну допомогу та проводити прості медичні процедури; *kuršmíd* – горе-ветеринар вдає, що він ветеринар, але насправді не має відповідної освіти або навичок. Автор може використовувати усіх цих персонажів для підкреслення того, що незважаючи на всі зусилля, ніхто не зміг вилікувати царівну. Це слугує метафорою того, що деякі проблеми не можуть бути вирішені звичайними методами і потребують особливого рішення. Це також підкреслює важливість справжньої мудрості та знань у порівнянні з обманом та недостатнім розумінням. Метафора про нездатність різних чаклунів, знахарів, магів та інших вилікувати царівну знаходить відображення в реальному житті. Незалежно від того, наскільки ми вважаємо себе експертами в певній галузі, завжди є моменти, коли наші знання та вміння не вистачає для вирішення певної проблеми. Це може бути нагадуванням про те, що навчання - це постійний процес. Якщо проблему неправильно ідентифікувати, то неможливо знайти ефективне рішення. Коли традиційні методи не працюють, потрібно шукати нові підходи, це

може стосуватися різних сфер життя. Іноді проблему не можна вирішити ізольовано. Потрібна співпраця та обмін знаннями між різними галузями або дисциплінами. Ця метафора може нагадувати нам про складність реального світу та важливість постійного навчання, адаптації та співпраці.

2.2. Особливості сполучуваності магічних слів у текстах казок Карела Чапека

Карел Чапек, хоча і відомий своїми фантастичними та науково-фантастичними творами, у своїх казках використовував магічні елементи менш виразно, ніж традиційні казкарі. Однак, Чапек часто вводить у твори магічні аспекти у вигляді алегорії або символізму.

У творі «*Modrá chryzantéma*» письменник вживає слово «закляття» не в прямому значенні: «Знаєте, такий князь – великий пан... Тож він скликав жандармів, дав кожному по квітці синьої хризантеми і пообіцяв щось, якщо вони знайдуть, де вона росте. ...шестеро жандармів... зірвали все, що цвіло, і принесли до замку. ...було багато всього... але синьої хризантеми... жодної. Ми цілий день тримали Клару під охороною, вночі вона втекла, а після півночі принесла мені оберемок синіх хризантем. ...*Īh-богу, це було як в заклятті...*» («*To víte, takový kníže je velký pán... tak on si zavolal četníky, každému dal do ruky jeden květ modré chryzantémy a slíbil jim nevímcu, když mu najdou, kde to roste. ...šest četníků... otrhali všechno, co kde kvetlo, a donesli to do zámku. ...to vám toho bylo...ale modrá chryzantéma...ani jedna. Kláru jsme dali po celý den hlídat; v noci utekla a po půlnoci mi přinesla plnou náruč modrých chryzantém. ...Namouduši, to bylo jako v začarování...*») (Čapek, 1993, с. 11). У цьому контексті *začarování* – *закляття* використовується автором для підсилення здивування героя знайденим Кларою рослинам. Вираз *Namouduši, to bylo jako v začarování – Īh-богу, це було як в заклитті* має значення ситуації, яка була настільки незвичайною або вражаючою, що вона здавалася магічною або чарівною, але не містила елементів магії насправді. Щодо використання цього виразу в чеській літературі, ми не знайшли конкретних даних про його поширеність.

Цікавий приклад сполучуваності чарівних слів ми знаходимо у казці «Velká policejní pohádka»: «Драконяче цуценя це зачарована людина. ... Тоді Товариство захисту тварин почухало потилицю і сказало: «О, якщо дракон – зачарована людина, то це людина, і ми не можемо утримувати її в захисті тварин. Треба віддати її до притулку чи дитбудинку». Але в притулку сказали: «Ага, якщо ця людина зачарована на тварину, то вона вже не людина, а тварина, тому що вона зачарована на тварину. Отже, зачарована людина не належить до нас, а до захисту тварин». І оскільки вони не могли дійти згоди, чи людина, зачарована на тварину, є більше людиною, чи більше твариною, то ні ті, ні інші не хотіли утримувати дракона...» («То dračí štěně je zakletý člověk. ... Tu se ten Spolek pro ochranu zvířat podrbal za ušima a řekl: «Ouha, když ta saň je zakletý člověk, tedy je to lidská osoba, a my ji nemůžeme chovat v ochraně zvířat. To ji musíme poslat do nalezince nebo do sirotčince.» Ale ty nalezince a sirotčince zase řekly: «Ouha, když je ten člověk zaklet do zvířete, tak už to není člověk, ale zvíře, protože je zaklet do zvířete. Ergo zakletý člověk nepatří do referátu nám, ale ochraně zvířat.» A protože se nemohli dohodnout o tom, je-li člověk zakletý do zvířete víc člověk, nebo víc zvíře, nechtěli tu saň chovat ti jedni, ani ti druzí...») (Čapek, 2008, с. 104). Слово *zakletý* – *зачарований* описує людину, на яку наклали закляття. В даному контексті *zakletý člověk* – *зачарована людина* грає ключову роль в тексті, адже на цьому персонажі базується вся історія казки. Що є притаманним для Карела Чапека: в одному уривку це слово було повторювано 6 разів, тому можна вважати, що воно незамінне. Цей уривок може бути інтерпретований як алегорія на тему ідентичності та приналежності. Схоже, що Карел Чапек хотів підкреслити абсурдність ситуації, коли людина залишається без підтримки через те, що не вписується в традиційні соціальні категорії. Також можна провести паралелі з бюрократією та ригідністю інституційних структур, які часто не можуть адекватно реагувати на нетипові ситуації.

У казці «Šlérěje» ми спостерігаємо ужиток магічної лексики в прямому значенні: «Якщо ви почнете сіяти перлинки на вулиці, офіцер зробить вам зауваження за забруднення довкілля. Але якщо ви почнете творити чудеса, ми не зможемо вас зупинити, якщо не назвемо це порушенням громадського порядку або незаконним зібранням людей. Це має бути якась непристойність, щоб ми втрутилися.» («Kdybyste

rozséval na ulici perly, tak vás strážník napomene pro znečišťování ulic. Ale kdybyste začal dělat zázraky, tak vám v tom nemůžeme bránit, ledaže bychom tomu řekli veřejné pohoršení nebo nedovolený shluk lidí. Musí to být nějaká nepřístojnost, abychom se do toho vložili.») (Čapek, 1993, s. 98). У цьому тексті *dělat zázraky – творити чудеса* використано в прямому значенні, тобто робити дива, створювати магію в реальному житті. Поліцейський пояснює людині, що магія не протиправна і він нічого не може вдіяти, адже не існує закону, який би забороняв її використання. Напевно, в цій казці фраза «творити чудеса» використана як підкреслення важливості творчості та інновацій, а також свободи вираження. Це також про те, як суспільство реагує на неординарні дії або ідеї: якщо вони не порушують правила або не викликають безладу, то часто залишаються непоміченими або незрозумілими.

Не завжди магічна лексика вживається в прямому значенні. Наприклад, у казці «Příběh o kasaři a žháři» слово «чудесний» грає роль лише художнього забарвлення: «...викликали астронома з Відня, і він вражено хитав головою, бо саме на тринадцяте червня припадала сонячна кульмінація. Він сказав, що це просто чудесна майстерність, бо п'ятнадцятирічний хлопець не мав жодного з астрономічних інструментів для вимірювання кутів» («...zavolali nějakého hvězdáře z Vídně, a ten nad tím kroutil hlavou, jak byla přesně nařízena právě na sluneční kulminaci třináctého června. Říkal, že to je zrovna zázračná šikovnost, když ten patnáctiletý kluk k tomu neměl žádné ty astronomické nástroje na měření úhlů.») (Čapek, 2007, s. 32). Карел Чапек вжив вираз *zázračná šikovnost – чудесна майстерність*, щоб читач відчув, наскільки умілим був герой. П'ятнадцятирічний хлопець був настільки вправним в астрономії, що в це було важко повірити, адже він зовсім молодий. Його майстерність була фантастичною, тому автор сказав, що це чудо.

Магічні слова та їхня сполучуваність відіграють важливу роль у створенні магічного світу в текстах казок Карела Чапека. Вони використовуються для опису магічних персонажів та предметів, а також для створення образів, які викликають відчуття чарівності, загадковості та фантазії. Чапек використовує «чарівну» мову для створення свого унікального магічного світу.

Висновки до Розділу 2

Карел Чапек у своїх казках використовував магичні образи і синоніми до чарівних слів, щоб створити багатий і глибокий світ, де магія була не просто елементом сюжету, а важливою частиною всього твору. Це дозволяло йому створювати казки, які захоплювали уяву читачів і змушували їх задуматися над значенням і силою магії.

Класичні чарівні слова в казках Карела Чапека, такі як «чаклун» та «зілля», дуже часто спостерігаються в багатьох казках і в більшості випадків використовуються метафорично або образно для створення глибокого зображення персонажів та подій. Варто зазначити, що Чапек також використовує архаїчні, розмовні та діалектні слова, що додає текстам шарму та допомагає зберегти культурну спадщину. Ці слова відображають соціальні та культурні норми та цінності, допомагаючи читачам зрозуміти контекст казок. Вони відіграють важливу роль у створенні магичного світу, додаючи текстам відчуття чарівності, загадковості та фантазії. Фрази, які часто звучать в дитячих віршиках як заклинання, використовувались письменником для створення образу психоаналізу як чогось магичного чи містичного, що може «вилікувати» психологічну травму пацієнта. Ці вислови використовуються, щоб підкреслити ідею, що психоаналіз – це не просто науковий процес, а мистецтво, яке вимагає глибокого розуміння людської психіки. Автор використовує персонажів для підкреслення, що деякі проблеми потребують особливого рішення, не досяжного звичайними методами. Це слугує метафорою важливості справжньої мудрості та знань. Нездатність чаклунів вилікувати царівну відображає реальність, де наші знання та вміння іноді не вистачає для вирішення проблем. Це нагадує про важливість постійного навчання, адаптації та співпраці. Інгредиенты для зілля Карел підбирав з особливою увагою не лише до їх енергетичних і цілющих властивостей, але й до фізичних та метафізичних. Вони підбиралися так, щоб не тільки доповнювати один одного, а й створювати чарівну атмосферу. Це важлива частина казки, оскільки вона допомагає читачеві відчувати магію, котра відбувається. У творі «*Modrá chryzantéma*» слово «закляття» використовується для

підсилення загадковості й чарівності моменту знаходження рідкісних синіх хризантем. Це слово стає ключем до розуміння особливого моменту в історії, коли неймовірна подія описується як щось, що перевищує звичайні межі дійсності, стаючи магичною чи таємничою. Використання магичного слова тут служить для підсилення відчуття чуда, яке переживають персонажі, та залучення читача в атмосферу казковості. У казці «*Velká policejní pohádka*» слово "зачарований" стає вирішальним елементом сюжету, коли обговорюється, чи може зачарована на тварину людина бути вважана за людину чи за тварину. Письменник використовує це слово для алегорії на тему ідентичності та приналежності, показуючи, як абсурдною може бути логіка офіційних установ. Магічне слово тут відображає не тільки літеральне "зачарування" персонажа, але й звертає увагу на складнощі класифікації й ідентифікації особистості в бюрократичному суспільстві. У казці "Šlérěje" використання фрази "творити чудеса" підкреслює можливості людської креативності та інновацій, які можуть виявлятися в неординарних діях. Чапек розглядає магію не як щось надприродне, а як метафору для виняткових здібностей або подій, що виходять за рамки звичайного. Це підкреслюється контрастом з бюрократичною реакцією, що не може знайти підстави для обмеження такої діяльності, показуючи, що справжня магія живе в людській творчості і свободі вираження. У творі «*Příběh o kasaři a žháři*», слово "чудесний" використовується для опису неймовірної здібності молодого хлопця до точних наукових вимірювань без спеціальних інструментів. Це слово підкреслює, що здатність до наукового мислення і точності може бути вродженою і вражаючою, досягаючи майже магичних вимірів. Автор використовує магичну лексику, щоб підсилити значення людської інтуїції та геніальності.

Отже, Чапек використовує магичну лексику в різних контекстах і з різними цілями, включаючи підсилення емоцій, введення алегорії та символізму, а також для підкреслення важливості творчості та інновацій. Його використання магичної лексики демонструє його унікальний підхід до написання казок та його майстерність у створенні глибоких та багатозначних творів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Ми дослідили теоретико-методичну базу вивчення магічних компонентів у художній літературі.

Магія – це безпосередній вплив людини надприродним чином на той чи інший матеріальний об'єкт.

Магічна, або «чарівна», лексика – це слова, які служать для позначення:

- 1) носія надприродного впливу (мага, чарівника та ін.),
- 2) самої магічної дії,
- 3) об'єкта самої цієї дії,
- 4) предметів, які беруть участь у чарівній дії.

2. У ході дослідження використано такі методи:

- 1) Компаративний аналіз допомагає порівняти магічну лексику в казках Чапека з магічною лексикою в інших казках, щоб виявити їхні унікальні особливості та спільні риси.
- 2) Структурний аналіз використовується для вивчення внутрішньої організації магічної лексики. Він включає аналіз синтаксичних структур, морфологічних форм та інших аспектів.
- 3) Герменевтичний аналіз використовується для інтерпретації значення магічної лексики в контексті казок. Це допомагає усвідомити, як магічна лексика впливає на загальне розуміння казки.
- 4) Описовий метод використовується для детального опису магічної лексики, її використання та функцій у казках.
- 5) Контекстуальний аналіз показує, як контекст казки впливає на використання та інтерпретацію магічної лексики.
- 6) Метод абстрагування допомагає відокремити магічну лексику від інших елементів казки, щоб краще зрозуміти її роль та значення, окреслює загальні тенденції та закономірності в магічній лексиці казок Чапека.

3. Проведено класифікацію магічної лексики казок Карела Чапека:

а) Найменування магічних істот або осіб: *vodníci* – «водяники, духи води», *čaroděj* – «чарівник», *zaříkávač* – «знахар», *kouzelník* – «чаклун», *bába vědma* – «ворожбит», *mág* – «маг», *astrolog* – «астролог», *mastičkář* – «цілитель», *dryáčník* – «шарлатан».

б) Зілля та інгредієнти, що входять до їхнього складу: *smůla* – смола, *síra* – сірка, *baldrián* – валеріана, *mandragora* – мандрагора, *hadí kořen* – зміїний корінь, *zeměžluč* – золототисячник, *babíhňev* – вовчуг колючий, *čertova koření* – диявольські спеції, *pekelný kamínek* – пекельний камінчик, *trenděmend'* – трендємендь,

в) Назви чарівних дій та закляття: *zaklet do zvířete* – «накласти закляття на тварину», *epuku benuku* – «еники-беники», *čáry máry fuk* – «чари мари фук»

г) Назви об'єктів чарівних дій: *zakletý* – «зачарований», *zakletý člověk* – «зачарована людина», *zakletý do zvířete* – «зачарований у тварину»

4. Встановлено засоби утворення магічної лексики:

- СУФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ: *zanzibar-sk-é (semínko)* – «занзібарська насінина», *vod-níc-i* – «водяники»;
- ПРЕФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ: *za-klet* – «закляття»
- СУФІКСАЛЬНО-ПРЕФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ: *za-řík-ávač* – «знахар», *zar-ov-an-é* «зачарований»
- ОСНОВОСКЛАДАННЯ: *černobýl* – полин, *čaroděj* – «чарівник», *zeměžluč* – золототисячник, *babíhňev* – вовчуг колючий, *kolomaz* – «пек»;
- СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ: *dělat zázraky* – «творити чудеса», *zakletý člověk* – «зачарована людина»
- ЗАПОЗИЧЕННЯ: *mág* – «маг», *astrolog* – «астролог», *felčar* – «фельдшер», *baldrián* – «валеріана»; *mandragora* – «мандрагора»
- ВИГАДАНІ АБО ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНІ СЛОВА: *trenděmend'* – «трендємендь», *epuku benuku* – «еники-беники», *čáry máry fuk* – «чари мари фук»

5. Проведено функційний аналіз магічних образів у творчості Карела Чапека.

1) У творі «Šlérěje», фраза *dělá zázraky* «творити чудеса» висвітлює потенціал людської креативності та інновацій, показуючи магію як метафору

надзвичайних здібностей.

2) В «Příběh o kasaři a žháři», *zázračný* «чудесний» акцентує на неймовірній науковій інтуїції молодого хлопця, надаючи йому майже магічних рис.

3) У творі «Pohádka vodnická» образ *Vodáci* «водяників» є метафорою для людей, які відчують себе відлюдниками. Це істоти, які відокремлені від суспільства, мають власну культуру, традиції і спосіб життя, але все ж є частиною більшого світу.

4) Для створення атмосфери таємничості чи підкреслення незвичайних подій в сюжеті використовуються слова *kouzlo* “закляття”, *kouzelné* “чарівний”, *začarované* “зачарований”.

6. Виявлено вплив слів групи «магія» на структуру та сюжетну лінію творів письменника.

1) У казці «Velká policejní pohádka» словосполучення *zakletý člověk* «зачарована людина» стає вирішальним елементом сюжету, коли обговорюється, чи може зачарована на тварину людина бути вважаною за людину чи за тварину.

2) У творі «Modrá chryzantéma» слово «закляття» використовується для підсилення загадковості й чарівності моменту знаходження рідкісних синіх хризантем.

3) У творі «O princezně solimánské» перелічування великої кількості магічних персонажів було для підкреслення того, що незважаючи на всі зусилля, ніхто не змігвилікувати царівну.

Лексико-семантичні дослідження магічної лексики є важливою галуззю лінгвістики, яка допомагає розуміти, як у свідомості носіїв мови слова можуть використовуватися для створення магічних образів та ідей.

Вважаємо, що зроблені нами висновки є перспективними і важливими для розуміння магічної лексики значної частини творів Карела Чапека і можуть бути врахованими всіма, хто займається мовою творів художньої літератури і їхньою інтерпретацією у наукових або навчальних цілях.

АНОТАЦІЯ

Tato studie má velký význam, protože se zaměřuje na roli magických slov v literatuře. Magická slova byla vždy důležitou součástí literatury, vzbuzovala zájem čtenářů a byla předmětem objektivní analýzy. V tomto kontextu je třeba zdůraznit významnou roli Karla Čapka, významného prozaika, žurnalisty, dramatika, esejisty, autora knih pro děti, básníka, překladatele z francouzštiny, literárního, výtvarného a divadelního kritika, estetika, filozofa, filmového libretisty, hlavního představitele tzv. školy Lidových novin; autora světově známého svými protifašistickými literárními díly. Jeho dílo zahrnuje mnoho pohádek, které jsou založeny na kouzlech a magických obrazech. Studie se zaměřuje na dílo Karla Čapka, zejména na jeho klíčové texty. Předmětem studia jsou kouzelná slova a obrazy, které spisovatel ve svých pohádkách používá. Cílem studie je analyzovat kouzelnou slovní zásobu, odhalit její sémantický význam a určit její roli ve spisovatelově tvůrčím obraze.

Pro dosažení tohoto cíle je třeba splnit následující úkoly:

1. Prozkoumat teoretickou a metodologickou základnu studia magických složek.
2. Analyzovat magické obrazy v dílech Karla Čapka.
3. Identifikovat vliv magie na strukturu a děj spisovatelových děl.

Hlavními metodami studia jsou komparativní analýza, strukturální analýza, hermeneutická analýza, deskriptivní metoda, metoda abstrakce, kontextuální analýza, metoda generalizace, komparativní a komparativně historická metoda.

Praktický význam studie spočívá v odhalení role magických složek na příkladu pohádek. Studie bude užitečná pro literární kritiky, kulturology a zájemce o dílo českého spisovatele. Tato studie může poskytnout hlubší pochopení toho, jak magické prvky ovlivňují literaturu a jak mohou obohatit čtenářský zážitek. Studie také může přispět k dalšímu výzkumu v oblasti literatury a kultury.

Teoretický význam této studie je velmi důležitý. Principy a metody, které jsme použili při práci na díle, nejenže poskytují hlubší pochopení konkrétního díla, ale také slouží jako základ pro další studium magických prvků v uměleckých dílech. To znamená, že naše práce může inspirovat a informovat další výzkum v této oblasti.

Údaje, které jsme získali jako výsledek naší studie, nejenže pomáhají lépe pochopit pohádky, ale také nám umožňují prožít to, co chtěl autor sdělit prostřednictvím svého uměleckého vyjádření. To znamená, že naše studie nám umožňuje lépe pochopit, jak autor používá magické prvky k vyjádření svých myšlenek a emocí.

Tato studie tedy nejenže přispívá k našemu pochopení konkrétního díla, ale také rozšiřuje naše pochopení toho, jak se magické prvky používají v uměleckých dílech obecně. To nám umožňuje lépe pochopit a ocenit umělecké dílo jako celek a také nám poskytuje nástroje a rámec pro další studium magických prvků v uměleckých dílech. Tato studie tedy má velký teoretický význam pro naše pochopení role magie v literatuře.

Karel Čapek ve svých pohádkách vytvořil pomocí kouzelných obrazů a synonym kouzelných slov bohatý a hluboký svět, v němž kouzla nejsou jen prvkem děje, ale důležitou součástí celého díla. To mu umožnilo vytvořit pohádky, které uchvacují fantazii čtenářů a nutí je přemýšlet o významu a síle kouzel. Porozumění kouzelnému slovníku vám umožní lépe pochopit myšlenky nesčetných pohádek světové literatury, procítit atmosféru děl a uvědomit si roli jednotlivých kouzelných slov v nich.

Domníváme se, že námi vyvozené závěry jsou slibné a důležité pro pochopení kouzelného slovníku významné části děl Karla Čapka a že je může vzít v úvahu každý, kdo se zabývá dějinami literatury a interpretací děl pro vědecké či vzdělávací účely.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Білоус, П. В. (2013). *Теорія літератури*. Київ: Академвидав.
- Бойченко, О. (2001). *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці: Золоті литаври.
- Гром'як, Р. Т., Ковалів, Ю. І. (1997). *Літературознавчий словник-довідник*. Київ: Академія.
- Єрмоленко, С.Я., Бибики, С.П., Тодор, О.Г. (2001). *Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів*. Київ: Либідь.
- Леонтєва, О. Ф. (2003). *Смислові конотації дієслів мовлення у казковому дискурсі (на матеріалі українських народних казок про тварин)*: дис... канд. філол. наук. Київ.
- Наливайко, Д. С. (2009). *Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія*. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія».
- Buriánek, F. (1988). *Karel Čapek*. Praha: Československý spisovatel.
- Chaloupka, O., Nezkusil, V. (1976). *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury. II. 1. vyd.* Praha: Albatros, nakladatelství pro děti a mládež.
- Čapek, K., Čapek, J. (2008). *Devatero pohádek: a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*. Praha: Albatros.
- Čapek, K. (1984). *Marsyas*. Praha: Československý spisovatel.
- Čapek, K. (2007). *Povídky z druhé kapsy*. Praha: Akcent.
- Čapek, K. (1993). *Povídky z jedné kapsy*. Praha: Československý spisovatel.
- Niederle L. (1924). *Slovanské starožitnosti – Oddíl kulturní II*. Praha.
- Pavera, L., Všetická, F. (2002). *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc.
- Propp, V. (1970). *Morfologie pohádky*. Praha: Ústav pro českou literaturu ČSAV.
- Slovo a slovesnost – Karel Čapek a jazyk. (2011). *Slovo a slovesnost – Základní informace*. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3361>
- Slovo a slovesnost*. (2011). Významová výstavba a kompoziční osnova epiky Karla Čapka. *Základní informace*. Dostupné z:

<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=299>

Štícha, F. (1990). *Karel Čapek a český jazyk: k 100. výročí narození*. Praha: MON.
Sborník Pedagogické fakulty University Karlovy